

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vera Concilii Tridentini Historia

Contra falsam Petri Suauis Polani narrationem

Pallavicino, Sforza

Antverpiae, 1670

Capvt X. Altera Farnesij Cardinalis Legatio ad duos Reges, Pacis ac
Religionis gratiâ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11642

fede Concilij Lugdunum proposuit, à qua vrbe nec haretici ab-
 horrere possent, neque adeo Cæsar auerti, iam amicitia secum con-
 iunctus. Ita seu Regi amor sui persuadebat, seu studebat ipse Cæ-
 sari ac Pontifici persuadere, quò amicitia suæ utilitatem extolleret.
 8 Alterum erat, Concilij ad incertum tempus prorogatio, cum
 scilicet eius celebrandi opportunitatem nactus esset. Atque id in
 Senatu statutum, dato diplomate, in quo commemoratis à Ponti-
 fice tam curis impensis, quam difficultatibus obiectis in conuocan-
 da Synodo, recensitisque in præsentia Catholicorum Principum
 postulationibus nouæ cunctationis, Concilium pro arbitratu pro-
 rogabat, omnem conatum ac sollicitudinem pollicitus ad illud re-
 ipsa cogendum. Atque ad id suis administratoribus demandauit,
 ut hoc ipsum Principibus denuntiarent, eosdem extimulantes ad
 abrumpendas moras exposita Pontificis voluntate, cui statutum
 erat, nolle diutiùs rem protrahere.

9 Ad ea Cæsar Legato respondit, res actas in consultationem non
 cadere: sed uti sibi videbatur, non esse id temporis idoneum Con-
 cilio celebrando; ita se pariter opportunius existimare, ne quæ ma-
 lignis hæreticorum calumniis contra Pontificem daretur aditus per
 incertam prolationem, certo illud tempore, sicuti prius, destinan-
 dum fuisse. Opposuit Legatus, materiam calumniis magis sub-
 trahi incertâ dilatione, per quam liberum erat vel intra breuissi-
 mum tempus illud conuocari: at verò præscriptus dilationi dies
 proculdubio ad eum vsque diem Synodum impediēbat, simulque
 nouæ procrastinationis suspicionem ex præteritis exemplis relin-
 quebat, quæ Pontifici paritura fuisset infamiam vel minus sinceri
 animi falsâ polliciti, vel imprudentis sibi haud verisimilia polli-
 centis: nimium decolorari eadem, quæ potissimum est Principum
 thesaurus, ubi videantur re in eo deficere, quod verbis palam pro-
 nuntiauerant.

C A P V T X.

*Altera Farnesij Cardinalis Legatio ad duos Reges, Pacis
 ac Religionis gratiâ.*

Romam redierant prius Farnesius Cardinalis ab Hispanica
 Legatione, deinde Aleander à Germanicâ reuocatus à Pon-
 tifice, quod ibi eius opera superuacanea, hic verò con-
 ducibilis futura esset, ut de rebus Religionis coram dissereret, cum
 Gandauenses tumultuati sunt in Cæsarem, illius vrbs dominum
 simul

1539.

* 31. Maij
 1539. in
 Actis Con-
 sistor.

* Literę Du-
 rantis, nomi-
 ne Pontificis
 ad Legatum
 Aleandrum,
 3. Junij:
 1539.

* Literę Far-
 nesij ad A-
 leandrum,
 18. Octobr.
 1539.

orig
 y Trid
 1
 V

1539. simul ac filium. Quapropter ipse & quò eam scintillam extingueret priusquam in incendium se diffunderet, & quò moras amputaret aduersus Iuliacensem Ducem, ad Geltriæ Principatum emittentem, antequam armis auxiliisque se magis communiret, statuit in Belgium maturare inermi ac modico comitatu. Cùm autem illuc breuior non duceret via quàm per Galliam, se Gallo committere non est veritus, ac simul ab illo transitum petere, quem impetravit. Hæc mutæ benevolentiæ significatio sancientiæ pacis negotium confirmavit, cuiusque tamquam certæ & tantum non vulgatæ remorem sparsit, ac nouæ pariter inter eos Principes affinitatis. Eorum vterque Pontificem certiore reddidit incepti consilij, missis ad id nobilibus internuntiis. Quare Paulus, cupidus operam suam festinationemque negotio conferre, & admonitus Romanorum Regem adire Belgium ad inuisendum fratrem, alloquendumque de statu Religionis, voluit denuò Farnesium Cardinalem eò allegare, qui adolescentiam nondum egressus, animam supra ætatem præ se gerebat. Huic vbi primum Purpuram Paulus derulerat, Marcellum Ceruinum Politianum destinauerat, qui à secretis ipse esset, eumque consilio regeret. Hic vir eximia probitatis, literaturæ ac prudentiæ, non modicum huius historiæ argumentum futurus, quippe qui euectus ad Senatoriam dignitatem, inter Legatos Pontificis Concilio præfuit, & cui, quæ ibi acta sunt complures annos, magna ex parte debentur: postea, supremum Ecclesiæ regimen illi commissum, quod post paucos dies morte præcisum tantum valuit vt hominis merita comprobaret, non vt expectatum inde fructum Christiana Respublica decerneret. Quemadmodum itaque Ceruinus Farnesium Cardinalem deduxerat in Hispaniam, officiosæ Legationis comes & dux, ita voluit Pontifex, vt eò pensius illum regeret in hac operosa legatione Galliæ ac Belgij. Et quò ampliori cum dignitate Ceruino liceret & interesse & eloqui vna cum Legato in congressibus maioris momenti, opportunum duxit, eum decore vestis reddere Farnesio parem. Itaque cum patris ante mensibus Neocastrensibus Insulis Ceruinum ornasset, nequam Lutetiam Legatus perueniret, in selectissima Purpurarum cooptatione illum d connumeravit.

c 27. Augusti 1539 in Actis Confistor.

d 18. Februarij, vt in Act. Confistor.

e Legitur hoc totum in Epist. Farnesij Catal. ad Pontif. Lugduno 11 8. Decembris 1539. & Epist. ad Ceruinum quàm Farnesij infra citandæ, præter peculiare Bibliothecæ Barberinorum ac Borghecorum, vbi sunt exemplaria: sed omnes cum alijs scripturis ab Aleandio Ceruino traditæ sunt Silerio Vaticanæ Ecclesiæ, partim sunt hæc in Archivo Pontificio.

a Literæ Farnesij ad Poggium Nucerinum apud Casertem, Romæ 24. Nouembrijs 1539. b 24. Nouembrijs 1539. vt in Disertis Blasij Casertensis.

fuiſſet inde digreſſus. Habebat enim in mandatis, ne ſe per affectionem intermiſceret; quod planè tunc eueniſſet, cum Rex Gallie iam profeſſus eſſet, ſe nihil acturum negotij, quamdiu Cæſarem apud ſe haberet. Et ipſe Cæſar importunitatem tranſigendæ concordie vitaleſet, dum in Franciſci poteſtate degebat, adeoque ſuſpicionem concepiſſet ex Legati conſpectu, quaſi ſeria intempetiue ingerentis inter feſtiua vrbaniſatis officia. Habebat igitur in animo Farnelius præſtolari abutum Cæſaris in Belgium, & poſteà Regem adire, eiſque ſignificare, ſe miſſum à Pontifice, vt pacem inter vtrumque Principem compositam gratularetur, eiſque promulgationem promoueret: tunc enim abſque vilo ſuſpicionis morſu ex congreſſu Pontificij nepotis cum æmulo, gratum Regi futurum fuiſſet, vt ille ſtimulus ad eam perficiendam Cæſari admoueretur; ſimulque acceptum Carolo, vt Legati apud ſe præſentia argumentò cunctis foret, Pontificem Coronæ ſuæ præſto eſſe.

3 Sed cum ex Regis commodo, qui Cæſari progreſſus obuiam, Papiſios eum deducebat, ac lecticà vehabatur, iter adeò lentè hi Principes haberent, vt abſque affectatæ moræ nota nequiret Legatus diutiùs acceſſum protrahere, ſatius duxit, longè à mente Caroli ſuſpiciones arcere, Nuntio Poggio ad eum præmiſſo, qui hæc exponeret: Se Lutetiæ communia vrbaniſatis officia neutiquam prætergreſſurum, quò ipſi Principes inter ſe liberiùs colloquerentur; in Belgio poſteà, quæ ſibi erant in mandatis pro Chriſtiana Republica, ipſi patefacturum. Inſtitit deinde Rex, vt a Farnelius Lutetiam ingrederetur pridie quàm eò Cæſar perueniſſet: an fortè vt ſecum de rebus agere Legatus poſſet, quod præſente Cæſare vrbaniſas prohibuiſſet? At Legatus ab eo abſtinuit, vt iam ſtatuerat, ac Cæſari ſignificauerat. b Itaque exhibitis ibi ampliſſimis officiis, benevolentia plenis ac negotio vacuis, ad Sanctum Quintinum Cæſar à Franciſco Rege diſceſſit; Legatus verò dies aliquot cum Rege commoratus: Tunc ei, quod præcipua mandatorum pars erat, expoſuit: mature videlicet curandum, vt pax perennis inter vtrumque Principem ſtabiliretur, quæ per tot argumenta mutæ benevolentie promulgata tandem dici poterat. Simul etiam, vt Rex daret operam, quæ & Othomanni furor propulſaretur, & Lutherani Anglique ad Eccleſiæ obſequium adigerentur. Reſponſum à Rege; Certum à ſe redditum Cæſarem, nullum ipſi meliorem præ ſe amicum, fratremque amantiorem fore; atque vbi Carolus nollet ad alia tranſigenda progredi, ſed ſolùm in meris induciis perſiſtere, ſuis contentum ſe pariter futurum. Subiunxiſſe tamen; Quò vires

Pars I.

A a a

ſuas

a Ex Literis Farnelſij ad Pontificem è loco S. Martini, 29. Decembris 1539.
b Literæ Farnelſij ad Pontificem, 9. Februar, 1540.

oria
Trid.
1.
V

1540. suas in communem contra Turcam expeditionem, & aduersus hereticos conuerteret, opus sibi futurum, à multis ex amicis suis se coniungere; neque id recusaturum, si honesta illi detrectassent. Verumtamen huius rei gratiâ opus sibi esse, vt tricis omnibus per intergram reconciliationem tandem compositis, posset suis vti virtutibus à quauis alia remora expeditis. Addiditque; Placere sibi, vt Legatus Cæsarem in Belgium sequeretur, remque publicam promoueret per mutui connubij, sicuti proposuerat, confectionem. In hac quoque sententiam Ceruinum Cardinalem Momorantius allocutus, apud Regem gratiâ & existimatione facilè princeps; admiratus etiam Pontificis laudibus, cuius paternæ charitati aiebat acceptum referri, quidquid inter eos Principes concordix vel ad id usque temporis erat, vel in posterum futurum fuisset. Farnesius inde in Belgium Cæsarem conuenit, quò mox etiam Ferdinandus Rex accessit.

* Literæ
Farnesij ad
Pontif. Ambia-
no, 10.
Febr. 1540.

Iniunxerat nepoti Pontifex, vt omni conatu stipulationem pacis inter eos Principes sollicitaret, quæ vulgabatur tamquam certa, à qua pendere videbatur Christiani Orbis incolumitas; præsertim cum per id tempus rumor percubisset, Venetos cum Turca pacem inuituros; quod euentus probauit. Quamobrem magis urgente necessitate communiendi aliunde fœderis, & cuiusuis obicis amouendi à Cæsaris viribus, quibus commune fœdus sustinebatur. Sed gaudia ex fama sancitæ concordix concepta elanguescere ceperunt. Etenim Cæsar à Nuntio acriter sollicitatus respondit, Eiusmodi rem tunc agi, ob quam sibi erat in ancipiti animus supra quam vnquam antea fuisset, vel postea dum viueret futurus erat. Ictus inopinatâ Cæsaris fluctuatione Legatus, valde timuit, ne inutilem atque ingloriam legationem suscepisset, euanescente firmitate ac laude firmatæ concordix. Auxitque angorem suspicio, ne Cæsar haberet in animo Legatum apud se retinere, quò tam conspicua sequestri præsentia spem Francisci Regis lactaret, adeoque per eum annum ab omni bellico apparatu dimoueret; vnde suboriri potest potuisset apud Regem opinio, se Pontifice conficio delusum, & proinde ab omni in illum fiducia decideret; cui conseruandæ Paulustam accuratè studebat, vt exoptauerit, quemadmodum indicauimus, aliquam cum Gallo affinitatem contrahere, quò compensaretur coniunctio, quâ ex Octauij coniugio Carolus cum Farnesio necebat, atque ita magis idoneus pacificator euaderet.

* Literæ
Farnesij ad
Pontificem.
4. Martij
Gandauo.

* Literæ
Farnesij ad
Pontif. 5. A-
prilis 1540.

* Literæ Le-
gati ad Pon-
tif. Ambia-
no 10. Febr.
1540.

Nexus hic Gallum inter & Farnesios vincendus etiam Regi Gallicæ cordi erat, prout per Momorantium Legato significauerat. Le-
citur

circò Paulus in collocanda in matrimonium Victoria^a nepte sua, Ducis Guisij filium ceteris anteferebat, vt per Ceruinum Cardinalem Cæsari significandum curauit; cui consilium haud improbatum, seu quòd ille id rationi consentaneum putaret, seu quòd dignaretur, quasi Maiestate inclinatà, poscere à Farnesijs, vt in sua tutela prorsus conuiescerent; præcipuè cùm in eo periculum subeundum esset indecoræ repulsæ. Sed cùm Paulo illæ nuptiæ non processissent, accepit, sicuti mox dicemus, in vxorem Horatij nepotis sui tertio loco geniti Dianam Galliæ Regis notham.

Quò igitur hanc speciem collusionis cum Cæsare Farnesius declinaret, ac ne Regem crederetur deludere, reditum à Pontifice petiit, & impetrauit. Fallitur hinc Suauis, dum Legati abitionem adscribit molestiæ sibi à Cæsare inflictæ, ob indictum conuentum & colloquium de rebus Religionis, sicuti mox exponemus: Pontifici namque, Legati auditâ petitione, placuit illum reuocare, priusquam sibi de eo colloquio perspectum esset. Quin ex iis quæ narrauerimus, palàm fiet, ad primos colloquij nuntios necesse habuisse Paulum noua mandata Farnesio imponere, quæ illi iam inde profecto, & per Galliam iter habenti reddita. Porro Legati suspicio, de Cæsaris consilijs in ipso apud se retinendo, vana confestim detecta est. Nam vbi primùm à Nuntio^d reditus Farnesij Carolo propositus est, illum Carolus comprobauit, asserens, actum iam ingravescere, nec posse pacem perfici, nisi prius Ferdinandus Germaniam repeteret, vbi aliquid de Religione firmaret, ac postea ad se regrederetur, quod vt minimùm bimestre spatium postulabat.

Sed alia interim grauior suspicio oborta. Sparsus fuerat rumor, componendam esse pacem, collatâ ditione Mediolanensî Ferdinandi filio, & Belgicâ Francisco Regi; id verò tam arcanè transigi, vt nihil prorsus Legato concrederetur. Hinc ille acerrimè vereri, ne duo illi Principes quasi per duumuiratum Christianum Orbem inter se partiri vellent, attributâ Cæsari Italiâ Superiorique Germaniâ, ac Regi Galliæ Magnâ Britanniâ ac Germaniâ Inferiori: incredibile siquidem videbatur, posse alioqui Cæsarem adduci ad Imperium Austriacum discindendum, reuulso tam nobili Principatu absque alio emolumento, quàm vt Insubria fratris filio concederetur. Sed ea pariter Legati suspicio statim euauit, euanescente confictæ pacificationis rumore. Vnde licet addiscere, grauioribus subitei erroribus eum qui faciliè, quàm qui difficulter suspicatur; plerumque enim suspicio, quamuis veri similis, falsa deprehenditur.

1540.
a Epist. Farnesij Card. Romæ ad Ceruinum Card. in Belgium 27. Iulij 1540.
b Epist. Ceruini ad Farnesium Romæ 8. 10. Augusti 1540.

c Ex Literis Ceruini Melunio ad Farnesium Cardin. 31. Maij 1540.

d Ex post scriptis à Farnesio 7. Aprilis 1540. Literis citatis ad Pontificem scriptis die 5.
e Literæ Farnesij Cardin. ad Pontif. Gandauo 10 Aprilis 1540.

oria
j Trid.
1
V

1540.

* In Literis
Guilonis
Afcenij
Card. Sfor-
tiz ad Cer-
uino. Card.
Romã
15. Maij
& 5. Iunij
1540. aliis-
que suble-
cucis.

Ex argumentis verò solidioribus cœpit Pontifex ipse Carolo di-
fidere. Nondum ille à Cæsaris ministris obtinuerat, concessam
sibi à Carolo * Siciliæ frumentum, quò Romam penuriâ subleua-
ret. Præterea cùm in idem tempus incidisset seditio Perusinorum,
hortatu, sicuti credebatur, Florentini Ducis, & Pontifex à Neapo-
litano Prorege tria peditum millia impetrasset, quò tumultuantem
ad obsequium adigeret, adiectâ conditione, ne Proregi liceret eos
reuocare, nisi ob imminentem excursionis Turcicæ necessitatem.
Prorex tamen eos hoc ipso nomine reuocauerat, cùm illorum ope-
ra maximè vsui esset, & ij pro tertia persolui stipendij parte non-
dum militassent, tamen nullus reuera Turcicæ classis ingruisset.
Quod sanè Pontificem acerbè pupugit; quâ propter anie-
tatem, quòd adspiceret in Ecclesiastica ditone os tam nobile re-
pentè luxatum; quâ ob existimationis iacturam, quasi videretur
placere Cæsari, intestinis ipsùm molestiis vexari, atque à subditi
despici.

At supra cetera Pauli animum confodit acerbum apertumque
dissidium inter Octauium nepotem suum eiusque sponfam, operâ
Lopezij Hurtadi à Mendoza, * viri nobilis e Consilio Regio, ad
illam ab Hispania destinati post funus Alexandri, vt eidem adesse.
Hoc verò dissidium eoufque processerat, vt negaret Margaritâ se
Octauij vxorem esse, propterea quòd consensum minimè verba
pronuntiasset cùm anulum maritalem accepit, adeoque mea
sponsalia inter eos esse, copulâ nondum habitâ, cuius vi eo tempo-
re, ex præsumptione Canonum, sponsalia in perfectum coniugium
transissent. Tam verò quamquam Pontifex & audentissimis officio
Nuntij, ac Legati, & misso iterum ad id Politiano Cæsarem ex-
mulasset, vt concordiam inter coniuges auctoritate suâ compone-
ret, & Lopezium, quem discordiæ follem rebatur, inde amoueret,
frigidâ sterileque responsiones ad eam vsque horam reportauerat.
Quapropter c sibi videbatur, se suamque familiam tamquam fabu-
lam in scenam adduci, Romæ Orbisque terrarum irrisionibus ex-
positam. Verebatur etiam, ne Cæsar haberet in animo, illi traxum
iniicere timore dedecoris, quod sibi tam splendidi nexus abrupto
intulisset. Sed tandem patuit, d sincero animo in iis Cæsarem age-
re, tamen noller filia vim inferre, ac ministro, quem sibi fidelem
existimabat, notam inurere. Itaque simul Margaritam cohorta-
tus Octauio reconciliauit, simul reuocauit Lopezium, sed per de-
coram speciem, quæsitumque à Pontifice honorificum hominis di-
gressum. Prorex e quoque militem iterum misit, & Perusinorum
dedi-

a Licus in
Vita Cosmi
Medici
lib. 2.

b Literæ
Ceruini ad
Farnesium,
31. Maij
1540.

c Literæ Far-
nesij Romã
ad Cerui-
num, 9. Iu-
nij 1540.
d Literæ
Ceruini ad
Farnesium
Cardin.
10. Augusti
1540.

e Literæ Far-
nesij Card.
ad Cerui-
num Romã
17. Iunij
1540.

1540.

deditio subsecuta est, unde à Pontifice Carolo grates actæ.

9 Verumtamen nondum Paulo integrè obducta cicatrix, cum sibi ex indicis exploratum videretur, Proregem cum Florentino Principe consentire, simulque offensionem duceret responsum Cæsaris, ex postulationi suæ de Prorege redditum; illum videlicet prius errasse in milite Cæsaris iniussu concedendo, postea verò in eodem reuocando. De hoc responso liberè conquestus est cum Cæsare Pontifex, admonuitque, dum fœdus in Turcas & hæreticos adeo vtrumque coniungeret, debuisse eam Cæsari mentem inesse, vt eius administri tanquam propriam ipsius causam ducerent Ecclesiasticæ dirionis incolumitatem, à qua pendeabant suppetiæ, quas posset Pontifex communi causæ submittere, licet de peculiari affinitatis vinculo nulla ratio haberetur: proinde absurdissimum sibi videri, in grauibus euentis, moræque impatientibus, Carolo haud placere, vt eius administri ex quadam Cæsareæ voluntatis interpretatione, quæ ad iustum Pontificis adiumentum essent exquerentur.

10 Dum itaque in Belgio Farnesius moraretur, hæc femina priuatæ offensionis tacta, quibus ex causa publica facta est accessio. Nam Cæsar per Granuellanum magnum Cancellarium Legato significauit, videri sibi opus esse, vt Germanis fieret satis; Conuentum Spiræ cogendum 23. Maij, hoc est intra mensẽ; ac deinde post tres hebdomadas Colloquium inter Catholicos & hæreticos, qui designarentur vtriusque à Principibus numero pares, in quo Pontificis Ministris præsentibus, per aliquam concordiam Religioni consuleretur.

* Literæ Farnesij Card. ad Pontificem, 20. Aprilis 1540.

11 Legato ea denuntiatio haud improuisa, cum aliquod ipsum murmur præoccupasset, id à Cæsare cum Principibus Germania constitutum. Ne tamen iuuentam suam committeret periculo minus cautæ responsionis in re tam graui, generatim subdidit; Abhorre Pontificem ab huiusmodi congressibus, quippe præuisos non nisi maligni fructus fecundos, prout cuncta præterita exempla, & perspecta Lutheranorum studia commonebant: proinde primo mandatorum loco sibi inuixisse, vt huiusmodi congressibus sese opponeret, & Concilium proueheret: nihilominus permissurum se, vt inopinatæ denuntiationi copiosius Ceruinus Cardinalis, vel vterque Nuntius responderent. Grauellanum tunc percontatus est Ceruinus, eãne Cæsar ac Ferdinandus Farnesio proponant, vt eius sententiam exquirent, an vt solùm indicerent id quod fuerat fancitum. Hic verò Granuellanus hætere, ac dissimulatâ interrogacione,

* Literæ Farnesij ad Pontificem, 22. Aprilis 1540. in quibus & illis, 20. die scriptis & citatis, habetur quiddam hic narratum.

oria
Trid.
1.
V

1540. gatione, sese conuertere ad commonstrandam huiusmodi congressum necessitatem, ad quos visus erat Pontifex propendere in mandatis Politiano præscriptis anno superiore, vt Notimbergensem congressum amoliretur, vnde Pontificij administri arcebantur. Sed hoc facile reiectum; cum satis pateret, fuisse tunc à Pontifice quasi aggerem propositum Generalem Conuentum, dummodo celebratio Concilij haberi non posset, quam in præsentia ipsemet offerebat: necessitatem verò non rectè prætendi; postrema siquidem Comitiam Ratisponensia non Colloquium, sed Concilium poltlassè. Verùm de re quam sponderat Cæsar, frustra disceptabatur. Vnde Legatus ne breue quidem spatium ab eo impetrauit, quò per celerem tabellarium id Pontificem edoceret, obtentà virgente necessitate, adiectoque, pro certo habuisse vtrumque Principem, Pontificiæ mentis adeò conscium esse Legatum, vt ad eam cognoscendam neque morâ neque tabellario illi opus foret. His tamen opponebat Legatus; Cùm res ageretur opinioni Pontificis inexpectata, ac voluntati contraria; quam rem ad illum vsque diem Granuellanus ipse fuerat detestatus tamquam periculi grauidam, grauissimèque incommodis obnoxiam futuram, haud esse Cæsarianis exilimandum, se paratum aduenisse ad Pontificias partes explendas in tam salebroso negotio. Quæ sanè rationes, quò plus veritatis, eò plus etiam obtinebant ponderis in ea temporis conditione ad vellendum, quàm ad impetrandum.

a Literæ Farnesij ad Santafioram Card. 26. Aprilis 1540.
b Gandauo 26. & 27. Febr. 1540. quæ cum alijs citatis sunt in Archiu. Burghesiorum.
c Hæc de Legato sunt in varijs Literis ad Pontificem Gandauo 20. 22. 24. & 27. April. 1540.
d Ex eius Literis ad Pontificem 22. Aprilis, sed de rens vsque ad 26.

Molestè supra modum tulit quæ proponebantur Legatus; quippe qui per eam legationem intento oculorum obtutu eiusmodi opinionem studiumque conceperat de rebus Religionis, quæ per iuuenilem ætatem hebeti aurium vsu Romæ concipere non poterat. Vnde à primis vsque diebus eâ sanè libertate scripserat ad Pontificem de Romanæ Curie & Ecclesiasticorum celerrimæ emendationis necessitate, vt ea perlegens graui hæserim admiratione detexus. At ex altera parte, vt iuuenum est ad extrema seu spei seu timoris adduci, facile credidit Farnesius & Heltio, aliisque veræ Fidei studiosis, qui ab huiusmodi congressibus Religionis excidium prænuntiabant; & acerbo suffundebatur pudore, quòd ea legatio, à quâ immensam sibi gloriam promiserat, quasi à Castoris luce res Christianæ tranquillitatem datura, prius ciuili statu, dein etiam Religionis pacatis, vtrique nunc infausta cederet, collapsâ pacis spe, imitoque coram se consilio, quod insanabiliora vulnera Ecclesiæ minabatur.

In alio itaque congressu Granuellanum allocutus, acerbissimam indignam.

indignationem prodidit, ac die post primum colloquium proximo, prævalidum libellum Cæsari tradendum curauerat, per quem incredibile libertate huiusmodi consilium vituperabat, quippe nec Diuinis nec Politicis rationibus consonum.

14 Non quidem Diuinis, cum esset in comperto, Lutheranos superbiam elatos, in arenam descensuros non solum ad expendenda tamquam dubia, sed etiam ad impugnanda tamquam falsa, sacrosancta dogmata iam sancita, & per tot sæcula vnanimi consensu ab Ecclesia confirmata. Quod si de Fidei vnitatem in reliquis conuenirent, exploratum cunctis esse, hoc ipsum sacrilego pretio vendituros, ut nimirum ceteri cum ipsis consentirent in deneganda Christi Vicario summa supra reliquos auctoritate, hoc est, in ea radice profus euellenda, vnde vitam & vnitatem omnes huius plantæ rami sibi trahunt: summam denique spei eò solum progredi posse, ut ij, concessis sibi Rituum Legumque Ecclesiasticarum laxamentis & immunitatibus, acquiescerent, quod sine Concilij auctoritate, ceterarumque nationum consensione permittendum non erat, ut ipsæ postea eam peculiarem in Germanos indulgentiam pacifice tolerarent, nec admotum ægræ parti fomentum in reliqua sani corporis membra tabidum humorem diffunderet.

15 Non Politicis rationibus. Nam tota quæ hinc speranda dicebatur utilitas, in pace Germaniæ, in auxiliis Protestantium aduersus Turcam, in explendis Catholicorum votis, sita erat. Quod spectabat ad Germanorum concordiam; in confesso esse, fracta per summam audaciam ab illis Decreta generalia, prius Wormatiæ, postea Augustæ, deinde pariter Ratisponæ habita, etiam arrogantibus tamquam sibi licita latrocinia prædæque, per Cæsaris ac Imperij contemptum: vnde sperari non posse, eos maiori obsequio præstituros id quod per nouum congressum statueretur: nec maiori fiducia suppeditas in Turcam eo anno à Lutheranis expectandas, cum adeò prouecta esset anni tempestas, ut post elapsum Colloquij tempus nihil amplius ad id spatij superesset. Postremò, multò melius Catholicis satisfactum iri Oecumenico Concilio, cui Pontifex præstò erat, quodque ipse Pontificio nomine se perfecturum pollicebatur: hanc esse medicinam verè salutarem in huiusmodi turbamentis ab Ecclesia semper vsurpatam, tutam ab errore, cunctis nationibus gratam, vno verbo, esse Lydium lapidem, quo citra periculum erroris sincerum aurum ab adulterino secernitur, tam in doctrinarum integritate quàm in rituum sanctitate, legumque præstantia.

Ea omnia prævalidis intrepidisque dicendi formis exprimebantur,

oria
Trid.
1
V

1540. tur, tamen per hanc leuem clausulam temperata: Caroli ac Ferdinandi prudentiæ cuncta permitti.

Hoc scriptum Cæsari bilem mouit, multoque grauius, cum sibi auditum est, agitari ut illud in aliorum manus elaberetur, vel in Purpuratorum Senatu recitaretur; adeoque quasi libellum contra se vulgandum esse. Idcirco Legatus auctor Pontifici fuit, ne id fieret: simulque Paulum admonuit, ipsi opus esse, ut e Germanis clientibus sibi compararet Cæsari minimè addictos: ad id proponebat, & uti peculiare amicitias cum Principibus Catholicis eius gentis iniret; utque in Senatum adscriberet ex Germanis non quos Cæsar exposceret, sed quos ipse sponte seligeret.

Curauit autem, ut per Nuntium viuidâ linguæ efficacitate apud Cæsarem eadem confirmarentur, quæ scripto porrexerat. At Cæsar, affirmans à se perlectum libellum, agnitaque rationum momenta, moram Farnesio non concessam, ut de iis Pontificem prius faceret certior, excusauit, testatus, ante sextum diem nec à se nec à fratre id consilij ceceptum, adeoque & in eo capiendâ tarditatem, ad id exequendum urgentem celeritatem, impedimento fuisse, tantam decoro erga Pontificem officio fungerentur. De rei summa conatus est necessitatem ostendere, simulque spondidit, in eo toto negotio Pontificem primas habiturum. Ita vsuuenit, ut cum respa duriora, & non ad iniuriam exhibentur, tunc verbis mollioribus respargantur.

C A P V T X I.

Reditus Farnesij Cardinalis Romam: & Ceruini Legati Congressus in Comitibus decretus. Episcopus Feltrensis Nuntius mittitur.

^a Literæ Legati Gandavo ad Pontificem, vi. Aprilis 1540.
^b Literæ Sanctæ floræ Cardin. ad Farnesium, 4. Aprilis 1540.

INterea vertente Aprili ^a redeundi Romam facultas Legato perlatâ, prout ipse propositis sibi Comitibus & Colloquio flagorauerat. Itaque profectus per Galliam iter habuit; ^b ibique fuerat demandatum, ut Regi significaret, cum pacis negotium non ita promptu esset, ut prius sperauerat, fatius duxisse diu in Belgio non persistere. Ab eo verò Rege non solum humanissime fuit exceptus, sed saluberrima in Religionis emolumentum edicta impetrauit, ut Suauis ipse fateretur.

Dum Cardinalis reditum adornabat, ex ipsius nuntiis rescriptum est Romæ Cæsaris consilium de Comitibus & congressu. Ipse quoque Cæsareus Orator Aguilarius Marchio ea de re Pontificem ad-